

Walter Bakker, eigenaar van Friendship Offshore BV heeft toegezegd zijn leven te beteren. Maar van Henk de Bloemen van het schip de Bela uit Stellendam was bij het ter perse gaan van deze uitgave van Onderwatersport door Ben Stiefelhagen nog niets vernomen. 'Maar we hopen dat hij zich aan de met Bakker gemaakte afspraken wil conformeren.'

FOTO'S: PETER VERHOOG

Stop de Sloop

Ben Stiefelhagen, de 57-jarige oud marinier en beroepsduiker, en zijn 39-jarige partner Klaudie Bartelink, staan de laatste tijd in het nieuws met de door hen en Get Wet Maritiem geïnitieerde actie Duik de Noordzee Schoon. Al voor het tweede achtereenvolgende jaar hebben tientallen ervaren duikers honderden krabben, kreeften en vissen bevrijden uit netten en lijnen die door vissers op de Noordzeewrakken zijn achtergelaten. Het project is genomineerd voor de AD Fentener van Vlissingen Natuurschijf 2010, een prijs is in het

leven geroepen door Paul Fentener van Vlissingen om mensen te eren die zich op een bijzondere manier hebben ingezet voor natuurontwikkeling of natuurbehoud in Nederland. Felice en Joop Stalenburg wonnen hem eerder met hun sepiaproject in de Oosterschelde.

ORLOGSGRAVEN De actie Duik de Noordzee schoon is de afgelopen periode verbreed met de actie Stop de Sloop. Bij toeval, hoewel Stiefelhagen er al lang weet van had dat er enkele tot bergingsschepen omgebouwde vissers-

boten zich met wat hij noemt 'piraterij' bezighouden. De vaak illegale sloop van wrakken op de bodem van de Noordzee, compleet met grove vernielingen. 'Niet alleen wrakken van soms historische waarde zoals het VOC-schip de Delft, maar ook van het hard substraat wat we hard nodig hebben voor de biodiversiteit op de wrakken en nog erger oorlogsschepen,' aldus Stiefelhagen. Het wrak van de Delft werd overigens gemolesteerd door het schip de Lamlash van Hans Hoogendijk. Ene Jacie O heeft daarvan de beelden op You Tube gezet.

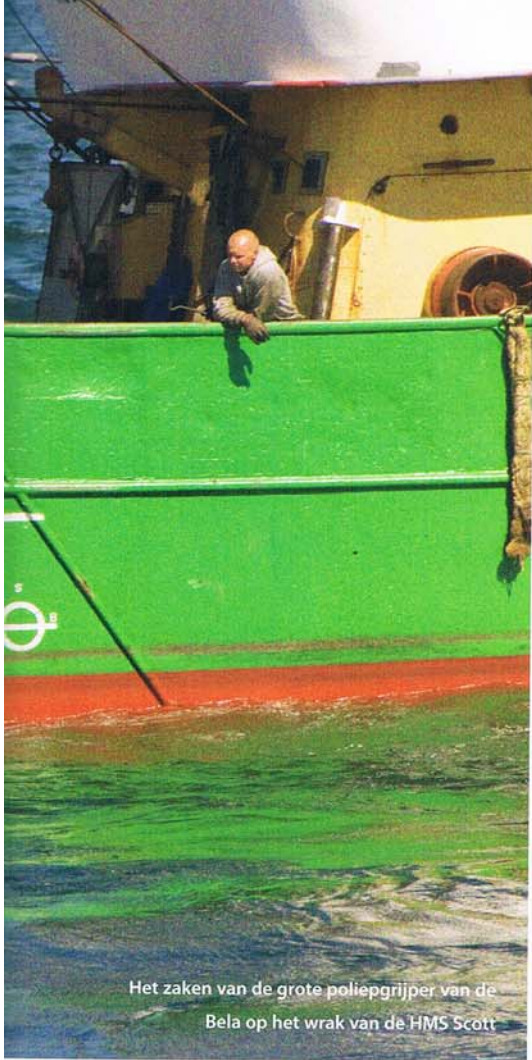
Wrakken zijn onmisbaar voor de diversiteit van onderwaterleven in de Noordzee

Wrakken zijn essentieel. Beter nog: hard substraat is belangrijk voor de Noordzee. Wrakken zijn – ook dat – niet natuurlijk. En regelmatig ontstaan discussies over het nut of gevaar ervan. Moet de troep die op de bodem is achter gelaten nu worden opgeruimd of niet? Of juist laten liggen?

Wrakken zijn niet natuurlijk, maar wat in Nederland is dat wel? Het IJsselmeer bijvoorbeeld, wordt streng beschermd als een Natura 2000 gebied, maar het is in de jaren 30 gecreëerd door de mens. Wrakken zijn een zinvolle oase zijn van leven op een grote zandvlakte. Deze wrakken bieden een harde ondergrond voor diersoorten

die dit nodig hebben en van nature voorkomen in de Noordzee.

Tijdens verschillende ijstijden, tot ongeveer 9.000 jaar geleden bestond de Noordzee niet maar was het gebied tussen het huidige Nederland en Engeland een steppachtig landschap. Daar leefden onder andere kudden wolharige

Het zaken van de grote poliepgrijper van de Bela op het wrak van de HMS Scott

wrakken compleet uit elkaar getrokken. En probleem is dat er nauwelijks wetgeving is om die wrakken te beschermen en er bovendien ook bijna geen wrakken meer bijkomen. De meeste schepen varen in de vaarroutes en worden direct geborgen als ze zinken.'

HMS SCOTT Het was op een van de vele Duik de Noordzee Schoon-tochten dat Stiefelhaven c.s. weer op het sloopgebeuren stuitte. Begin juli, met het schip de Aquila, zo'n mijl of 20 uit de kust van Bloemendaal. Het doel de Engelse jager HMS Scott, gezonken in de Eerste Wereldoorlog, in 1918 om precies te zijn. Maar boven het wrak lag de omgebouwde viskotter GY 287, de Bela. Met een poliepgrijper haalde het inmiddels bergingsvaartuig grote brokken van het wrak af. 'Ze pakte zoals altijd alles wat ze konden van het wrak af,' kijkt Stiefelhaven terug. En op de vraag waarom nu pas actie? 'Het slopen van wrakken op de bodem van de Noordzee neemt nu wel erg grote vormen aan. Ze hebben hun buit nodig om hun boot te kunnen bekostigen. En om te laten zien dat ze ballen hebben! Net als in de visserij worden ook dit soort schepen steeds groter en sterker. Dat zag je wel aan de grijper van de Bela van Henk de Bloemen. Dus, met steeds grotere halen kunnen ze de wrakdelen bergen.'

niet fraaier van geworden. Stiefelhaven kent de 'daders'. Zegt: 'Klopt, dit waren wat ex-Fogo lui en dus allemaal bekenden van ons. We hadden die woensdag nog twee hefbalonnen en zakken op het wrak achter gelaten in verband met ons Duik de Noordzee Schoon-project. Die wilden we oppikken. Maar ze waren door de Bela al van het wrak getrokken en een van de hefbalonnen en een zak zijn daar bij gesneuveld.'

NIET AAN BOORD Stiefelhaven c.s. hebben de spullen nog wel met de Zodiac van de Aquila opgehaald maar de bemanning van de Bela was 'wat afstandelijk'. 'Ze wilden ons niet aan boord laten komen. Dit gaf al aan dat het niet door de beugel kon waarmee ze bezig waren.' Duidelijk was te zien dat ze met een poliepgrijper werkten voorzien van licht/camera's en zelfs een zand blaas/zuig systeem. Je kunt dan vermoeden dat ze op zoek zijn naar koper, tin brons of andere waardevolle metalen. We hebben duidelijke foto en filmbeelden van hun boot en werkzaamheden dus wat dat betreft is er bewijs genoeg aanwezig. Ze trokken, terwijl we er naast lagen, hele stukken van het wrak af en alles wat niet van waarde was werd weer overboord gekieperd. Duiken was dus levensgevaarlijk en dat hebben we dus ook niet gedaan.'

En waarom? 'Louter voor het gewin. Ze verkopen het ijzer, staal en koper dat ze naar boven halen per kilo. Vaak redelijk dichtbij de kust, lekker makkelijk te bereiken en voor weinig brandstof. Hoge delen zijn voor hen het meest aantrekkelijk. Veel kilo's. Een grote stoomketel weegt al gauw 30.000 kilo en met een koperprijs tussen de 4 en 7 euro per kilo kun je je winst uittellen. En dat terwijl voor de dieren die een schuilplaats zoeken en ons als duikers die hoge delen ook juist zo aantrekkelijk zijn. Maar door die schepen worden de

Voorbeelden van dat plunderen van cultureel erfgoed zijn er vele. Onder meer de Leerdam, Gaw Quan Sia, de Thomas Sorbey, de Blucher, de Kerwood... Neem de SS Leerdam en de SS Gaw Quan Sia. Van de Leerdam zijn de rollen zink van zo'n 200 kg stuk waarmee het wrak vol lag geborgen en van de Gaw Quan Sia is de opbouw in de loop der jaren geheel verdwenen zoals ook de lading uit het wrak zoals tin en teakhout. De laatste resten werden geborgen in de vorige zomer 2009. De wrakken liggen er nu verminkt bij. Ook het wrak van de Scott is er

Stiefelhaven heeft de beelden die hij van de Bela boven het wrak van de Scott maakte rondgestuurd om aandacht voor het probleem te vragen. Heeft ook de Britse ambassadeur in Nederland, Arkwright, van het voorval op de hoogte gesteld. De Britse marine is nog altijd eigenaar van het wrak, zoals het dat ook is van o.m. drie kruisers die aan het begin van de Eerste Wereldoorlog tot zinken zijn gebracht, de Aboukier, de Cressy en de Hogue. De Duitse onderzeeër U-19 joeg met deze actie zeker 1500 opvarenden de dood in. Ook deze

mammoeten, neushoorns en zelfs mensen. Visserij vinden met regelmaat mammoetbotten en -kiezen in hun netten.

Deze moerasachtige vlaktes bevonden zich op de plek waar nu het water van de Noordzee is. In deze periode heeft een gletsjer stenen, keien, grind en ander materiaal voortgeduwd helemaal tot in het gebied dat we nu het Nederlands Continentaal Plat noemen. Deze berg aan materiaal is later de Klaverbank genoemd.

Na de ijstijd smolten de gletsjers waardoor de Noordzee ontstond uit het vele water dat uit het noorden kwam stromen. In de watermassa ont-

stonden enkele eilanden waarvan de enige noemenswaardige de Doggersbank was. Waar vroeger landdieren liepen ontstond een rijk zeeleven.

In het noorden waren grote oesterbanken te vinden. Deze besloegen wel 20% van de Nederlandse Noordzee. In het westen onderwater grote veenstukken waar boomstammen uit de bodem staken en op verschillende plaatsen bestond de bodem uit grote stenen of grind. Op deze verschillende bodemsoorten kon veel zeeleven goed gedijen. Vooral de zandbodem gecombineerd afgewisseld met de harde ondergrond van steen, bomen, veen en mosselbanken creëerde veel biodiversiteit.

Zo'n 2.000 jaar nadat het water de Noordzee creëerde verdween de Doggersbank onder het wateroppervlakte en werd een zandbank waar het nu nog steeds relatief ondiep is. Rond de jaren 50 van de vorige eeuw begon de mens met een vismethode die behoorlijk wat invloed op de bodem heeft. Deze methode maakt gebruik van grote netten die over de bodem worden getrokken. Deze boomkor-visserij wordt tot de dag van vandaag nog steeds gebruikt om allerlei zeedieren op het menu van de mens te kunnen zetten.

Een aantal dieren, zoals platvissen, kunnen zich verstoppert door onder of in het zand

zeemansgraven zijn vorig jaar al door bergers bezocht en onderhanden genomen. Levensgevaarlijk trouwens, dat rommelen in militair materiaal. Die boten zitten nog vol met brisantgranaten en 23-ponders.

VERDRAG VAN MALTA Maar het is vooral grafschennis waaraan het roversgilde zich schuldig maakt. In het ook door Nederland ondertekende Verdrag van Malta staat dat alle schepen ouder dan 50 jaar met rust moeten worden gelaten. En ook de Flora- en Faunawet, die beschermde diersoorten veiligheid moet bieden, worden aan de zeelaars gelapt. 'Het is het schenden van zeemansgraven voor geldelijk gewin,' weet Stiefelhagen. 'Het is behoorlijk onwettig en omdat het om oorlogsgraven gaat in mijn ogen vrij onsmakelijk. Die lui zetten er zonder pardon hun grijpers in. Je mag duiken naar wrakken, net zoals je mag lopen op een kerkhof, maar je mag geen grafstenen omduwen en graven openhalen. Dat is grafschennis. Maar geen mens die zijn mond opendoet.' Hij hoopt dat de Britse regering wel optreedt. 'Het moet toch mogelijk zijn deze plundersers te stoppen?', vraagt hij zich vertwijfeld hardop af.

Veel hoop dat dit gebeurt door bijvoorbeeld de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed in Amersfoort is er overigens niet. De dienst is van de praktijken van de bergingsschepen op de Noordzee op de hoogte, maar heeft tot nog toe de smeebeden om actie genegeerd. Ze geeft zelfs aan er niets tegen te kunnen doen, weet Fred Groen de secretaris van de Wrakduikstichting de Roompot. 'Ik heb letterlijk honderden e-mails gestuurd om dit soort praktijken te stoppen. Elke keer krijg je weer geen antwoord op je vraag. Men draait er omheen, ontwijkt je en kaatst de bal terug door een welwillende en niet gesubsidieerde stichting zoals wij, een duikverbod op te leggen. De MFP in het Veerse Meer is nota bene door

weg te duiken. Om deze vissen uit de bodem te jagen zitten er voor aan het sleepnet kettingen die op de bodem inslaan om deze dieren op te schrikken. Door deze kettingen, zogenaamde wekkers, worden niet alleen de vissen opgejaagd, maar ook alles wat er verder zit kapotgeslagen. Het effect van boomkorvisserij is vergelijkbaar met het omploegen van akkerland. Elke vierkante meter van de Noordzee wordt gemiddeld twee keer per jaar op deze manier omgewoeld.

Mede deze vorm van vissen, de opwarming van de aarde en een aantal andere verande-

De buit wordt opgehaald. De Bela ligt geankerd aan de kabel van de uitstekende boom

een van onze eigen Rijksdiensten gesloopt, in het kader van: even kijken of we het kunnen verplaatsen. Nu zegt men dat de tand des tijds dit veroorzaakt heeft...'

HANDHAVEN En ook: 'Al jaren pleit ik voor een handhaving van de wetgeving en de naleving op het verdrag van Malta. Maar het enige waar de overheid gevoelig voor is dat dit soort beelden op TV komen en dat er iemand opstaat in Nederland die dit soort praktijken aan de kaak gaat stellen, desnoods voor de rechter. In-

middels gaat de sloop onverminderd door en verwacht dus geen enkele input vanuit Amersfoort. De beleidmakers daar hebben geen geld, geen tijd, geen kennis en alles vanaf de tweede helft van de 19e eeuw aan scheepswrakken op de zeebodem vinden ze volgens ons alleen maar erg lastig. Laat staan dat er nog een aantal idioten zijn die zich druk maken om ons maritiem erfgoed, laat staan oorlogsgraven.'

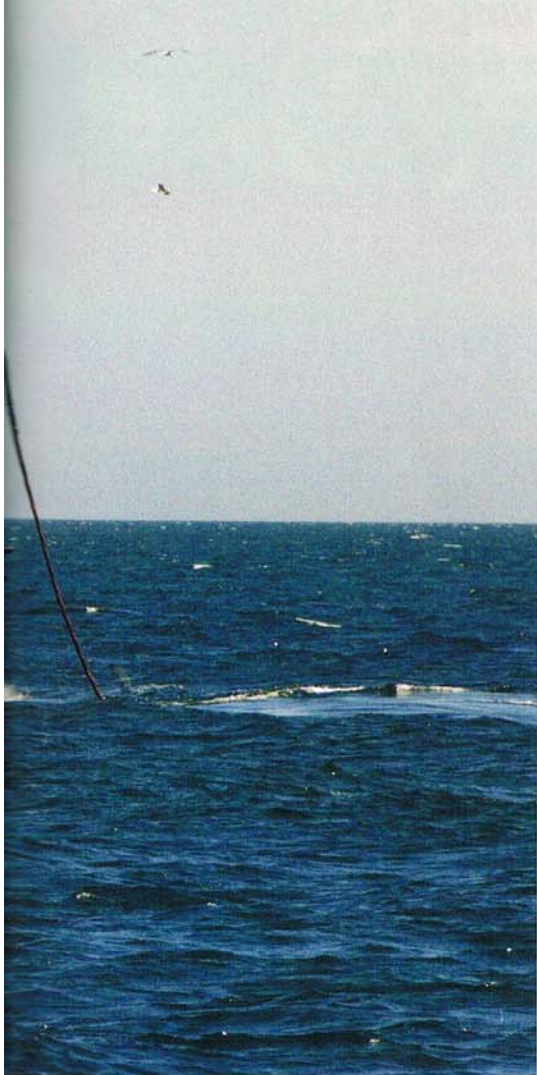
Groen en de Wrakduikstichting de Roompot wijzen op de situatie dat Nederlandse mari-

ringen in het milieu heeft er voor gezorgd dat er vrijwel geen oesterbanken meer over zijn in de Noordzee. De veenbanken zijn ook nagenoeg verdwenen en de zeebodem bestaat nu meer dan 80% uit zand. Dit betekent dat de vele gebieden met een harde ondergrond zijn verdwenen waardoor het onderwaterleven dat hierop leeft zich niet meer kan vestigen.

Er blijven nog maar enkele plaatsen over waar deze dieren nog deze stevige ondergrond kunnen vinden. Dit is op de keien van de Klaverbank, een enkel ander gebied in de Noordzee en verder nog op de wrakken van schepen of

op andere objecten op de bodem. De boomkorvisserij kan deze wrakken niet 'platwalsen' en het risico dat ze het sleeptuig verliezen op een wrak is te groot dus zullen ze deze obstakels liever mijden.

Zo is er een oase van leven ontstaan in een grote zandvlakte en op veel wrakken is de biomassa 180 maal groter dan op de zandbodem. De wrakken kunnen worden gezien als een stad onder water waar veel soorten samenkomen, samen leven en de kans krijgen om tot volwassen exemplaren te groeien. Door deze objecten, die tussen verschillende landen

nu wel in de UNESCO zitten dan kan zij de minister op zijn/haar verantwoordelijkheid en gedrag aan spreken. Nu is het meer van: foei niet doen. Hier zakt mijn broek dus echt van af....'

MEDIA Het is duidelijk: Groen en de Wrakduikstichting de Roompot in het Zeeuwse ondersteunen de inzet van Stiefelhagen c.s, voor 200%. 'Maar ik ben bang dat we slechts roepende zijn in een woestijn. Onderwater dan wel te verstaan... Want in het tempo zoals de sloop nu doorgaat ziet straks onze zeebodem er net zo uit in de Noordzee als de Sahara in Afrika. Leeg, leeg, heel erg leeg.' Stiefelhagen kreeg voor zijn Stop de Sloop-oproep ook de nodige steun in de media. Paginagroot zelfs in de Telegraaf, maar ook in de nodige regionale dagbladen, de HDC-groep bijvoorbeeld, een Telegraaf-dochter overigens, bestaande uit Noord-Hollands Dagblad, Haarlems Dagblad, Leidsch Dagblad en Gooi en Eemlander.

Onder de kop IJzerdieven schenden zee-mansgraven tussen bommen en granaten schreef Rob Hammink in de Telegraaf: 'Daar, in die diepte, voltrekt zich groot leed. Daar, in die diepte, liggen waardevolle materialen waarop schaamteloos wordt geaasd. En er liggen nooit-geborgten lichamen van zeelieden. Zonder respect wordt er gerommeld in zee-mansgraven.' En ook Ben Stiefelhagen komt er aan het woord als hij volgens Hammink met zijn koele blauwe ogen uit over het zwarte water staart. 'Als we slopers met hun grijpers zien, maken we foto's als bewijsmateriaal. Het liefst zou ik enteren en ze duidelijk maken dat ze moeten stoppen. Maar we zijn geen opsporingsapparaat (...) In deze zee liggen tienduizenden wrakken. Vooral tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog zijn vele schepen vergaan. Die wrakken zijn als harde substraten door de jaren oases voor vissen geworden. Ze bieden bescherming en zijn kraamkamers.

tiem archeologen-beleidsmedewerkers buitenlanders in Thailand, Maleisië, Indonesië etc. opleiden voor onderwaterarcheoloog, terwijl er in Nederland nog een schat aan informatie op de zeebodem ligt. 'Het is jammer dat Nederland niet in de UNESCO zit. We hebben er wel een Nederlandse secretaris generaal, Els Jacobs. Die heb ik januari 2010 al met een bezoek vereerd in Den Haag. Ze is op de hoogte van deze praktijken, maar zegt weinig tot niets te kunnen betekenen voor ons, ze begrijpt onze zorgen maar kan verder niets. Zou Nederland

aan zee liggen, kunnen soorten die de harde ondergrond nodig hebben de grote sprong van het ene gebied naar het andere maken wat tot een aanvoer van diverse soorten leidt.

Wrakken zijn dus essentieel Belangrijk gegeven is dat de wrakken en andere objecten onderwater onmisbaar zijn voor de diversiteit van de Noordzee. Verschillende lipvissen, het botervisje, dwergbolken, slijmvissen, groene zeedonderpad, slakdolf en vors-kwab zijn vissoorten die beschermd zijn door de Flora en Fauna-wet. Van deze soorten mag niet de vaste rust- en verblijfplaats worden verstoord

zonder daarvoor ontheffing aan te vragen. Omdat deze soorten jaarrond leven op hard substraat, en op de Noordzee dus gebonden zijn aan het wrak waar ze op leven, vormt het wrak de vaste rust- en verblijfplaats van deze dieren. Door het omhoog halen wordt dit leven ruw van de bodem gehaald en het is waarschijnlijk dat ze het aan boord van de metaalbergers niet overleven.

Als alle wrakken op de Noordzee worden weggehaald of gesloopt is de kans groot dat er een soort-arme Noordzee over blijft. Vissers en duikers weten dit al jaren want duikers zoe-

Eigenlijk zijn ze nog de enige plekken waar Noordzeeleven veilig is.'

UIT DE FLES En Stiefelhagen verder in de Telegraaf: 'Maar de geest is uit de fles. Sommige vissers die geen heil meer in hun oude vak zien, zoeken tegenwoordig steeds vaker naar lucratieve alternatieven op zee. Ze hebben een boot, kennis van de zee en ze hebben een inkomstenprobleem. De geschiedenis heeft echter een oplossing op de zeebodem neergelegd: de aloude wrakken. Nu niet als visbron, maar wel als inkomstenbron. In de meer dan 10.000 gezonken boten zitten vaak allerlei dure metalen als koper en brons. Een paar jaar geleden sloeg er nog een bootje om omdat een ex-visser boven de kop van Den Helder een condensor van koper en brons, 17 ton zwaar, wilde binnenhalen. Hij bekocht de doldrieste actie met zijn leven. Een Nederlandse berger haalde net boven Terschelling in die periode koperen broodjes uit de rond 1920 gezonken Kernwood. Waarde van de vondst: 900.000 euro.'

Stiefelhagen heeft het in de grootste krant van (wakker) Nederland ook over Duik de Noordzee Schoon, actie waar het allemaal mee is begonnen. Zegt, op een ander moment, als 'zijn' duikers (vrijwilligers) al een uur onder water zijn geweest en de oogst van de dag, vanaf 25 meter diep, eindelijk komt bovendrijven, blauwe zakken vol met losgesneden spooknetten waarin tientallen krabben, volstrekt verward en verminkt, voor hun leven vechten, vaak al wekenlang: 'De bodem van onze Noordzee, die vroeger natuurlijke riffen zoals oesterbanken en steenmassa's kende, is nu een zandvlakte omdat vissers het jarenlang met staven ijzer en netten (boomkorvisserij, red.) hebben omgeploegd. Je moet je voorstellen: je jaagt op de Veluwe op een wild zwijntje en je ragt die hele Veluwe over met een net waarmee ook herten, konijnen en

ken de wrakken op om het weelderige onderwaterleven te aanschouwen en vissers gaan voor anker om bijvoorbeeld de kabeljauwen, polakken of vele andere vissen te vangen die zich verstoppert in het wrak. De visserij met staandwantnetten zetten het liefst de netten zo dicht mogelijk om het wrak heen om een vis die nietsvermoedend het wrak uitzwemt te vangen en de sportvissers hangen hun haken in de spelonken van het wrak om de verborgen vis te vangen.

Deze drukte op een wrak laat zo zijn sporen na. Een net raakt verloren als deze per ongeluk

De naam van het schip laat geen twijfel over; de Bela

vossen worden gevangen. Die lompe techniek laat een spoor van dood en verderf achter."

TERSCHELLING Die publiciteit over Stop de Sloop leidde er in ieder geval al toe dat Walter Bakker, eigenaar van Friendship Offshore BV, contact met Stiefelhagen opnam. Eufemistisch zegt Stiefelhagen: 'Hij was uiteraard niet blij met de media-aandacht, maar kon zich goed voorstellen dat wij deze werkzaamheden willen stoppen.' Omdat Stiefelhagen samen met Klaudie Bartelink en ook de andere teamleden van

De positie van de Aquila, zo'n 100 meter ten zuidwesten van de Bela

Duik de Noordzee Schoon op het moment dat Bakker belde toevallig het weekeinde op Terschelling waren is er daar uitgebreid met hem geproken. Open vertelde hij er volgens Stiefelhagen over zijn werkzaamheden. Inmiddels bergt hij rondom Ierland, Engeland, Frankrijk en de golf van Biskaje bij voorkeur op grote dieptes. Zijn diepste berging tot nu toe is 160 meter.

Wat hij in het verleden heeft gedaan - hij noemt het zelf zijn opstartfase - is volgens Bakker niet meer terug te draaien. Staat ook in schril contrast met zijn huidige activiteiten. Het bergen van ladingen bijvoorbeeld. Stiefelhagen: 'Voor duikers wel jammer! Zo'n lading is een mooi gezicht. Maar, het gaat ook vaak om giftige stoffen zoals lood en zelfs nikkel. Het is natuurlijk een goede zaak dat dit materiaal wordt geborgen.' Andere activiteiten zijn het bergen van recent verloren spullen: containers, ankers en groot vismaterieel en het assisteren bij het ruimen van schepen die in de vaartroutes liggen.

AFSPRAKEN Over de toekomst zijn er met Bakker afspraken gemaakt. Hij sloopt met zijn

vast komt te zitten aan het wrak of dat door slecht weer de boeien zinken of de touwen los-schieten. Daarnaast is er de sportvisser die veel loodjes, lijnen en haken verliest en vervolgens haakt er weer een stuk net vast dat afscheurt. Dit gaat zo tientallen jaren zo niet honderden jaren door. Deze netten, lijnen en haken vangen of verminken tientallen jaren nodeloos vissen, krabben en ander zeeleven. Zo is een veilige oase ineens veranderd in een gevaarlijke val waar het leven een wisse dood kan sterven.

Naast de wrakken, die een toevluchtsoord voor het onder water leven zijn, komen er

steeds meer van dit soort plaatsen bij in de Noordzee. De mens bouwt bijvoorbeeld verschillende windmolen-parken in de Noordzee. Voor een windmolen wordt een fundering van stenen gestort die weer een goede ondergrond geeft voor allerlei beestjes die een vaste huisvesting zoeken. Deze windmolens zijn, in een straal van 500 meter rondom, verboden terrein voor allerlei schepen en dus ook vissers. Hierdoor ontstaat een veilige haven met een zandbodem en harde ondergrond waar het onderwaterleven ongestoord kan gedijen. Ditzelfde geldt ook voor voor gas-platformen die door het bestaan ervan een gebied van

Boek en dvd

► Het project 'Duik de Noordzee schoon' is inmiddels twee seizoenen in volle gang. Er zijn honderden kilo's vistuig geborgen, de actie is inmiddels uitgebreid naar het beschermen en onderzoeken van wrakken en veel particulieren, marien biologen, duikers en Noordzee organisaties dragen hier inmiddels hun steentje aan bij.

Om de aandacht op de Noordzee extra te stimuleren wordt een boek uitgegeven over (de functie van) wrakken in de Noordzee. Het is geen gedetailleerd wetenschappelijk feitenboek met een complete opsomming van de wrakken. Gekozen is voor een boek vol inspiratie en schoonheid met hoge kwaliteit foto's (van Cor Kuyvenhoven en Peter Verhoog) en levendige tekst over de wrakken in de Noordzee (van Annet van Aarsen). Bij dit boek ook een DVD met een film van Klaudie Bartelink die in november in première gaat op het North Sea Film Festival.

Het boek is verkrijgbaar vanaf 1 december voor organisaties en bedrijven en op 10 december voor de losse verkoop.

Losse verkoopprijs boek (inclusief dvd): € 29,95.

Formaat: 29,5 x 29,5 cm

Uitvoering: harde kaft, full colour

Omvang: 120 pagina's en minimaal 120 foto's

Oplage eerste druk: 1000

Het boek met dvd is te bestellen via de website www.duikdenoordzeeschoon.nl.

rederij geen scheepswrakken meer in de Noordzee op plaatsen waar sportduikers komen. Stiefelhagen: 'Dat wil concreet zeggen dat zij niets van het wrak af- of stuk trekken en dat de activiteit beperkt blijft tot ladingen waar hij direct met zijn grijper bij kan zonder iets te slopen.' Bakker zegt de actie Duik de Noordzee Schoon toe te juichen en is bereid big bags te vullen met warrelnetten, lijnen en vishaken mits deze zakken kosteloos bij hem worden opgehaald. 'Een enorme impuls voor ons project,' aldus Stiefelhagen. Hij is in ieder geval blij met de resultaten van het gesprek en vertrouwt op een goede samenwerking. 'Wij hopen dat ook dat Henk de Bloemen met zijn Bela uit Stellendam zich aan deze afspraken wil conformeren.'

500 meter rondom vrijwaart van vissers, duikers en sportvissers.

Door deze plaatsen wordt het onderwaterleven onbedoeld een minireservaat aangeboden waar vissen en dieren net als in de beginperiode van de Noordzee ongestoord kunnen opgroeien op zandbodem en/of een harde ondergrond. Onmisbaar voor een soortenrijke Noordzee. Zee-reservaren en wrakken met een beschermde status kunnen daar aan bijdragen.

TEKST: FLORIS VAN ENTER